

Asiakasmaksuihin voi saada huojennusta

Moni vammaisen ihminen käyttää paljon sosiaali- ja terveyspalveluja, joista kunta perii asiakasmaksuja. Näihin asiakasmaksuihin on lain mukaan mahdollista saada huojennusta tai vapautus. Mahdollisuus huojennuksiin toteutuu vain harvoin.

Teksti **Veera Saloheimo** Kuvat **Pixabay, Kirkon kuvapankki / Aarne Ormio ja Naisten Linja**

Pitkäaikaissairaat tai vammaiset ihmiset kuuluvat usein pienituloisiin. Elanto riippuu esimerkiksi takuutai työkyvyttömyyseläkkeestä. Kun raha on tiukilla, liikkumisesta ja kulttuurista karsitaan ensimmäisenä. Seuraavaksi tingitään ruuasta, lääkkeistä ja terveydenhuollosta. Ostetaan yksipuolista ruokaa ja puolitetaan lääketabletteja, jotta ne riittäisivät pitempään.

Samalla on tarvetta sosiaali- ja terveyspalveluille. Pitää käydä sairaalassa tai terveyskeskuksessa. Käynneistä kunta veloittaa maksun, joita kutsutaan asiakasmaksuiksi.

Hyväosaiselle muutaman kymppin asiakasmaksut voivat vaikuttaa pienil-

tä, mutta pienituloiselle ne tekevät ison loven kukkaraan. Tarvetta palveluille voi olla paljon, esimerkiksi pitkiä sairaalajaksoja. Näin asiakasmaksujakin kertyy iso pino.

– Meille tulee hakemuksia, joissa on pelkästään sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuja, kertoo Kirkkohallituksessa diakonian ja sielunhoidon yksikössä asiantuntijana työskentelevä **Tiina Saarela**.

Asiakasmaksujen aiheuttama ahdinko voisi kuitenkin olla vältettävissä. Asiakasmaksulain 11 pykälän mukaan kunta voi kohtuullistaa tai jättää perimättä asiakasmaksuja, jos ne vaarantavat henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä. Pienituloisen voi siis jopa saada vapautuksen asiakasmaksuista.

Kohtuullistaminen ei toteudu

Asiakasmaksujen kohtuullistamista koskeva pykälä on huonosti tunnettu ja harvoin käytetty. Asia selviää Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen verkoston EAPN-FINin tekemästä kyselystä. Siihen vastasi niin kuntien ja sairaanhoitopiirien työntekijöitä kuin palvelun käyttäjiä.

Kyselyn mukaan vapautuksen tai kohtuullistamisen mahdollisuudesta ei tiedetä, ei tiedoteta eikä ohjeisteta riittävästi. Vastaajista kaikkiaan 69 prosenttia ei tuntenut asiakasmaksulain 11 pykälää.

Kunnissa ei ole selviä toimintaohjeita asiakasmaksujen kohtuullistamiseen. Vain 14 prosenttia kuntien ja sai-

Pirkko Justanderia suututtaa perintätoimistojen menettely, jota hän luonnehtii rahastamiseksi.

Kirkkohallituksen asiantuntija Tiina Saarela on asiakasmaksukyselyn toteuttaneen EAPN-FINin puheenjohtaja.

raanhoitopiirien työntekijöistä kertoi saaneensa työnantajalta riittävän ohjeistuksen. Lisäksi vain 15 prosentilla työntekijöistä oli käytössä valmis lomake asiakasmaksun alentamiseksi tai poistamiseksi.

Asiakasmaksujen huojennusta koskeva asiakasmaksulain II pykälä on ollut voimassa jo vuodesta 1992 lähtien. Tiina Saarela, joka on myös kyselyn toteuttaneen EAPN-FINin puheenjohtaja, osaa vain arvella syitä sen pielenne käytölle.

– Kyselyssä emme kysyneet syytä siihen, miksi kyseistä lainkohtaa ei käytetä, mutta yhtenä syynä voi olla se, että asiakasmaksujen huojennukset menevät kokonaan kuntien piikkiin. Esimerkiksi toimeentulotuen menoista osan korvaa valtio.

– Ehkä kunnissa myös ajatellaan, että on helppo lähettää lasku asiakasmaksusta, ja sosiaalitoimisto huolehtii asiasta, jos asiakkaalle tulee maksun kanssa ongelmia.

Asiakasmaksut ja maksukatot nousseet

Sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuilla on laissa säädettyt enimmäismäärät. Nämä enimmäismäärät nousivat huomattavat 27,5 prosenttia viime vuoden alussa. Käynnissä oleva

sote-uudistus tähtää valtion menojen säästöihin, ja tämä uhkaa nostaa asiakasmaksuja entisestään.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvät myös maksukatot, jotka ovat myös nousseet. Näitä ovat lääkekatot, matkakorvausten katto ja terveydenhuollon maksukatot. Asiakas maksaa itse kulut maksukatot täyttymiseen saakka. Tämän jälkeen hän saa palvelut kuluitta. Terveyspalvelujen maksukatot täyttymistä pitää osata seurata itse, muita seuraa Kela.

Asiakasmaksuilla katettiin vuonna 2013 noin 5-6 prosenttia kuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksista. Saarela kritisoikin sitä, kuinka tuottoisaa asiakasmaksujen periminen kunnille on.

– Jo laskun lähettäminen ja mahdollinen perintä ovat prosessi, jolla on oma hintansa.

Jos asiakkaalla ei ole varaa maksaa asiakasmaksuja, maksut menevät perintään tai ulosottoon. Perintäkulut voivat kasvattaa maksun moninkertaiseksi. Tämä suututtaa aiemmin Invalidiliitossa sosiaalineuvojana työskennellyttä **Pirkko Justanderia**, joka oli myös mukana EAPN-FINin kyselyn teossa.

– Pahin juttu on, että yksityiset perintätoimistot on päästetty käyttä-

NÄIN HAET ASIAKASMAKSUJEN HUOJENNUSTA:

- Kysy palveluntuottajalta ohjeita heti, kun käytät sosiaali- tai terveyspalvelua. Jos kysymykseesi ei heti osata vastata, pyydä viranomaista selvittämään asia.
- Sairaalaan mennessä kannattaa ottaa yhteyttä sosiaali-työntekijään tai -kuraattoriin.
- Oman kunnan potilasasiamies tai sosiaaliasiamies voi myös neuvoa asiakasmaksujen huojennuksen hakemisessa.

YLEISIMMÄT ASIAKASMAKSUT

- Terveyskeskuslääkärin vastaanotto
- Päivystyskäynti
- Lääkärintodistus
- Poliklinikkamaksu
- Päiväkirurginen toimenpide
- Päivä- tai yöhoito sairaalassa
- Kotipalvelun ja kotisairaanhoidon maksut
- Terveyskeskuksen hammashuollon perus- ja toimenpide-maksut
- Lasten päivähoitomaksut

Kaikille sosiaali- ja terveysalan asiakasmaksuille on määritetty laissa enimmäismäärät. Kunta voi päättää ottaa käyttöön niitä pienemmät maksut tai antaa palvelun maksutta. Jotkut asiakasmaksut määräytyvät tulojen ja perhesuhteiden mukaan.

EAPN-FIN VAATII, ETTÄ

1. Laaditaan valtakunnallinen, selkeä, yhdenmukainen ohjeistus.
2. Tiedottamista on tehostettava.
3. Työnantajan tulee kouluttaa ja ohjeistaa työntekijät.
4. Perintätoimistojen rahoittamisesta julkisin varoin on luovuttava.
5. On etsittävä malleja kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen.
6. Matalan kynnyksen paikkoja on lisättävä ja kehitettävä.
7. Asiakasmaksut on pidettävä kohtuullisina.

www.invalidiliittonyt.fi

” PIENITULOINEN VOI JOPA SAADA VAPAUTUKSEN ASIAKASMAKSUISTA.”

mään hyväkseen sairaita ja vammaisia ihmisiä lakisääteisten terveydenhuoltopalvelujen maksujen kautta. Perintätoimistot rahastavat kylmänrauhallisesti mielettömiä summia ilman, että perintäkulut mitenkään hyödyttäisivät veronmaksajia.

Mieluummin peli poikki heti

Asiakasmaksuihin ja niiden perintäkuluihin saatetaan hakea toimeentulotukea.

– Terveydenhuollon asiakasmaksut ovat syy, miksi vaikeavammaisten napanuora toimeentulotukeen ei ehkä milloinkaan katkea, Justander jatkaa.

– Kunnalle olisi halvempaa kohutuullistaa tai poistaa asiakasmaksu heti, ennen kuin se kiertää perintään ja asiakas hakee toimeentulotukea. Asiakkaalle koko prosessi on nöyryyttävä, työläs ja uuvuttava, kun joutuu käymään monella luukulla, Saarela toteaa.

Tänä keväänä alkaa asiakasmaksulain kokonaisuudistus. Saarela vaatii, että asiakasmaksujen huojennusta koskeva pykälä säilytetään laissa. Lisäksi vihdoinkin pitää laatia valtakunnallinen, selkeä, yhdenmukainen ohjeistus asiakasmaksujen huojennukselle. ●

EAPN-Fin

- Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto on avoin verkosto köyhyyttä ja syrjäytymistä vastaan toimiville järjestöille, ryhmille ja kansalaisille.
- EAPN-Fin on osa Euroopan laajuista 30 maata kattavaa kansalaisjärjestöverkostoa, European Anti-Poverty Network (EAPN).
- Verkoston Terveys ja köyhyys -työryhmä teki asiakasmaksujen huojennuksista kyselyn syksyllä 2015. Kyselyssä selvitettiin, miten asiakasmaksulain 11 pykälää käytännössä toteutetaan.

Lapin Kuntoutus

Kelan järjestämää kuntoutusta - osallistujalle maksuton
YKSILÖLLISET KUNTOUTUSJAKSOT
vaativa lääkinnällinen kuntoutus
Kela 10 §

- yleispalvelu- ja neurologinen linja
- avo- tai laitospohjaisesti kuntoutujan valinnan mukaan

Tänä vuonna lisäksi seuraavat teemoitetut yksilöjaksot

Hyvinvoinnin avaimet 5.6. - 18.6.2017

- hyvinvointia ravitsemuksesta ja liikunnasta

Valokuvan voimaa 11.9. - 24.9.2017

- kuvista voimavaroja
- aarrekarttatyöskentelyä

Rakkaus, hellyys, seksuaalisuus 20.11. - 3.12.2017

- rakkaus ja seksuaalisuus
- lantionpohjalihasten ja keuhonhallinnanharjoitukset
- itsetunto, minäkuva

Hakeutuminen: Hakeudu sinua hoitavalle julkisen terveydenhuollon lääkärille. Kun olet saanut kuntoutussuunnitelman kuntoutustarpeestasi, voit hakea kuntoutusta Kelasta. Täytä hakemus vaatimaan lääkinnälliseen kuntoutukseen KU 104 ja postita se mihin tahansa Kelan toimistoon. Liitä mukaan lääkärin kirjoittama kuntoutussuunnitelma; KU 207 tai lääkärin B-lausunto, johon on kirjattu kuntoutussuunnitelmasi.

Lisätietoja: Osastonsihteerin, puh. 0400 410 811

Lapin Kuntoutus Oy, Kuntotie 1, 96400 Rovaniemi
www.lapinkuntoutus.fi